

Governance države in uspešnost gospodarstva

Lojze Sočan

Uvod

Globalizacija z odprtostjo in konkurenčnostjo je razvojni sistem, ki teoretično, tehnološko, ekonomsko in politično popolnoma podpira deregulacijo globalnega pretoka blaga, storitev, tehnologij, naložb, do dela in znanja (npr. carinske prepreke so bile sredi devetdesetih let le 7% ravni iz leta 1947; v prejšnjem desetletju je ameriški kapital uveljavil popolno svobodo pretežno špekulativnih finančnih transakcij), s ciljem neprestane rasti dobička. To okolje je dolgo časa ustvarjalo ugodne pogoje za visoko gospodarsko rast.

Monopolni položaj svetovnega kapitala ZDA in vodilnih razvitih držav je na odprtem svetovnem trgu s ciljem pospešene rasti dobička uveljavil ekološki fundamentalizem ropanja okolja, tržno-potrošniški fundamentalizem potrošniške družbe z razslojevanjem prebivalstva, do finančnega fundamentalizma, ki z neomejenimi špekulativnimi transakcijami ustvarja neprimerno večje dobičke kot bi jih z vlaganjem v znanje narodov in tehnološki razvoj. S tem postaja globalizacija razvojno negativna in nevarna ter je pripeljala špekulativni razviti svet v razvojno krizo. (npr. izguba okrog 10 milijonov nepremičnin samo v ZDA).

V takem razvojnem okolju so t.i. družbe konsenza – predvsem še skandinavske države v zadnjih dveh desetletjih napravile izjemen politični in razvojni napor v tem, da svoj razvoj pospešeno gradijo na celostnem znanju (izobraževanje, usposabljanje, R+R, IKT) svojih narodov, na stalnem tehnološkem napredku (npr. High Technology Finland), do krepitve inovativnosti v gospodarstvu, javnem sektorju in upravi. Na teh osnovah so se v pogojih odprtosti in konkurenčnosti te države uveljavile kot najbolj konkurenčne svetovne ekonomije in najbolj humane družbe. Tem državam se v Evropi približujejo Avstrija, Nemčija, Švica, Irska, pa do Singapurja, Kanade, v zadnjem času Avstralije. Na bistveno nižji razvojni ravni tem ciljem sledijo države BRIK in pacifiške države z okrog 4 milijardami prebivalstva. Njihov razvoj temelji predvsem na osnovi visokega varčevanja, krepitve znanja svojih narodov (Kitajska v sedanjem času npr. prehiteva EU v deležu BDP pri vlaganju v R+R), stalni rasti naložb in delovnih mest, izvoza in domače potrošnje. Zato se je v zadnjem desetletju delež delovno-kreativnega svetovnega gospodarstva močno okrepil, špekulativni del razvitega sveta pa izgublja svojo nekdanjo vodilno vlogo.

V tem kontekstu v prispevku Governance države in uspešnost gospodarskega razvoja obravnavam naslednje teme:

- Nadgrajevanje globalizacije v gospodarstvo in družbo znanja
- Gospodarska struktura in razvojno zaostajanje EU in večine članic
- Governance globalizacije in governance gospodarstva in družbe znanja
- Sinergija razvojnih prizadevanj države in menedžmenta

1. Globalizacija in njeno nadgrajevanje

1.1 Evolucija razvojnih sistemov

Že bežen pogled na spreminjanje razvojnih sistemov v zadnjih dveh stoletjih, v obdobju svetovne prevlade zahodne civilizacije, potrjuje njihovo dokaj burno spreminjanje. Brez dvoma je Francoska revolucija zagotovila temelje za liberalistični kapitalizem, ki ga je kot prva izredno uspešno uveljavila Velika Britanija, v veliki meri na osnovi teorije A. Smitha. Z ustreznim okoljem za razvijanje in uvajanje novih tehnologij je postala prva svetovna industrijska in trgovinska velesila in si prisvojila daleč največji kolonialni imperij. Združitve evropskih držav, ob Franciji še Nemčije in Italije ter uveljavljanje moči ZDA, so v drugi polovici 19. stoletja zahtevale preureditev strukture industrijske moči in svetovnega imperija. Zato so bile te velike države nosilke protekcionizma (teorija F. Lista ipd) ter uveljavljanja carinske in drugih oblik zaščite pred konkurenco britanske industrije. Na tej osnovi so te države v nekaj desetletjih zgradile močno bazično in vojaško industrijo, s ciljem preureditve tedanjega sveta; to je v največji meri vodilo v obe svetovni vojni. Temelje protekcionizma je sprejela tudi SZ in kasneje druge socialistične države. Že velika svetovna kriza v 30. letih prejšnjega stoletja je ustvarila osnove za svetovni intervencionizem, v katerem je gospodarski razvoj v veliki meri temeljil na »disparitetah stroškov, cen in valut« (teorija V. Pertota), na pospešenem tehnološkem razvoju ter krepitvi politične, gospodarske in vojaške moči obeh vodilnih svetovnih držav (ZDA in SZ) in njihovih blokov. Vodilna gospodarska, finančna, tehnološka, politična in vojaška moč ZDA na osnovi njenega kapitala, je zasnovala tudi temeljne mednarodne institucije kot so IMF, WB in kasneje WTO. Ta moč je ob teoriji M. Friedmana o »Ekonomski svobodi« ter s podporo politike ZDA in velikih razvitih držav, finančnega kapitala in pospešenega razvoja informacijskih tehnologij, utirala pot globalizaciji ter njenemu posvečenemu cilju - ustvarjanju čim večjega profita na vse bolj odprtem globalnem trgu, tudi za ceno ekološkega, tržno-potrošniškega in finančnega fundamentalizma, ki do sedaj najbolj resno ogrožajo okolje in razvoj človeštva.

1.2 Zavesten razvojni napor družb konsenza

V zadnjih dveh desetletjih smo priča procesu izoblikovanja gospodarstev in družb znanja, ki temelji na nadgradnji globalizacije z izobraževanjem in usposabljanjem praktično vseh prebivalcev neke države (ne le elit), z velikimi vlaganji v razvijanje in obvladovanje sodobnih tehnologij ter s spodbujanjem inovativnosti na ravni 100% ustvarjanja BDP. Ta proces je povezan z uveljavljanjem politik, ki podpirajo razvoj na znanju, stalnem tehnološkem napredku in inovativnosti, pa tudi na zagotavljanju dostojanstva in rasti življenjskega standarda vseh prebivalcev ter uveljavljanju drugih vrednot v teh družbah. To so dolgoročno in strateško tako zahtevni procesi, da jih te družbe lahko uresničujejo le z visoko stopnjo konsenza vseh družbenih partnerjev. Zato se te družbe, še posebno skandinavske države, vse pogosteje kar same imenujejo družbe konsenza. To niso samo najbolj humane družbe, dosegajo tudi najvišjo stopnjo globalne konkurenčnosti ter najvišjo raven razvojne varnosti v današnjem svetu in se tudi v vodilnih svetovnih statistikah kot so IMD, WEF, OECD, uveljavljajo kot sedanji globalni razvojni liderji (grafikon1).

Graf 1: Evolucija razvojnih sistemov

1.3 Tržno-potrošniški in finančni fundamentalizem globalizacije

Glede na dolgoročno najbolj prepoznavni ekološki fundamentalizem posvečam tu nekoliko več pozornosti potrošniški družbi in finančnemu fundamentalizmu. Tržno-potrošniški fundamentalizem povzroča razslojevanje tudi znotraj razvitega sveta. ZDA niso značilne le po več kot 10% svojega prebivalstva, ki sploh nima zdravstvenega zavarovanja. V ZDA, kot analizira profesor bostonske univerze W. Wolf, se tudi plače delavcem zaradi grožnje odpuščanja niso povečale 4 desetletja: najprej zaradi velikega tehnološkega napredka in porasta produktivnosti, nato zaradi uvoza cenenega blaga iz Azije in svetovnega Juga, nato zaradi masovnega prihoda cenenega dela iz Mehike in tudi Azije, nato so začela podjetja kreditirati vse bolj obubožani delavski razred po dokaj neugodnih finančnih pogojih, do hipotekarnih kreditov, zaradi česar so v tej krizi Američani izgubili okrog 10 milijonov hiš in drugih nepremičnin.

Finančni fundamentalizem je v pogojih brez vsake regulacije ustvarjal letne finančne tokove, ki so nad 50 krat presegali globalni BDP. S klikom je bilo mogoče odvisno od kapitalnega zneska ustvariti manjše ali velike profite na globalnem trgu, kar se je izkazalo za veliko donosnejše kot vlaganje v znanje narodov, raziskave in razvoj in ekološke sanacije. Ko so nepremičninski in večina globalnih finančnih balonov počili, je na koncu Alan Greenspan, dolgoletni predsednik FED in temeljni zagovornik popolne deregulacije finančnih storitev le skromno priznal, da se je motil, ko je verjel v neomejeno moč svobodnega trga. V bistvu je globalna finančna kriza najbolj prizadela prav špekulativni finančni svet razvitih držav, medtem ko se je v tem času razvojno izredno okrepil delovno-ustvarjalni svet držav BRIK, pacifiških držav, pa tudi družb konsenza. Preživetje družb konsenza, ki so v globalizaciji temeljile svoj razvoj predvsem na krepitvi znanja svojih narodov, na tehnološkem napredku in inovacijah na vseh ravneh ustvarjanja BDP ter visoki ravni civilizacijskih vrednot kaže na

izjemno moč tega razvojnega sistema. Približevanje Nemčije skandinavskim državam v tem procesu daje tudi EU večjo razvojno moč.

1.4 Razslojevanje sveta in EU

Družbe konsenza že vsaj dve desetletji zavestno gradijo učinkovitejšo državo in regije z racionalizacijo njihovih stroškov in ustvarjanjem razvojnega okolja (reformne) za uspešnejše delo gospodarstva, boljše življenje prebivalcev ter bolj zdravo okolje. ZDA kot tehnološko in inovacijsko še vedno najrazvitejša država z velikimi napori prilagaja mnoge preživele vrednote sodobnim družbam (npr. zavarovanje in zdravstveni sistem za vse prebivalstvo). Države BRIK, in podobno tudi večina Pacifika, so z dolgoročno krepitvijo zaposljivosti svojega prebivalstva, z visoko stopnjo varčevanja (med 30% in 50% BDP), s finančno zdravim domačim povpraševanjem, s konkurenčnim izvozom in izrazito povečano finančno močjo ne le najmanj občutile svetovno gospodarsko krizo, ampak so v času zastoja v zahodnem razvitem svetu v intenzivnem naložbenem ciklusu tehnološko-inovacijske prenove svojih gospodarstev. Med velikimi razvitimi članicami EU se Nemčija vse bolj načrtno in uspešno približuje družbam konsenza, bistveno manj pa Francija in VB. Znotraj EU na celotnem področju prenove sistema najbolj zaostajajo članice južne Evrope, tako po neurejenosti, potratnosti in razvojni nesposobnosti države kot na področju vrednot in politik za motiviranje razvoja na znanju, tehnologiji in inovacijah. Nove članice EU so preveč raznolike tako po stopnji razvitosti kot po prizadevanjih za kvalitativno prenovo svojih gospodarstev in družbe. Ne glede na njihovo stalno zaostajanje v kvalitativnih spremembah za družbami konsenza in vse bolj tudi za BRIK, je vendar mogoče opaziti dve razvojni kvaliteti znotraj te nehomogene skupine: v prvi, v katero poleg Estonije, Češke, Slovaške, Poljske lahko še vedno prištevamo tudi Slovenijo, se v večji meri zavedajo celovitosti sodobne razvojne prenove gospodarstva in družbe in ji skušajo slediti, medtem ko je pri ostalih novih članicah to prizadevanje manjše.

1.5 Razvoj držav BRIK je za sedanji svet zelo poučen

Nad pol desetletja od objave uspešnice »The World is Flat« - (svet je sploščen, raven), avtorja Thomasa Friedmana, kar pomeni da z informacijskimi tehnologijami lahko v vsakem trenutku stopimo v stik s komer koli na zemeljski obli. Svet BRIK in Pacifika s skoraj 4 milijardami prebivalstva in hitro rastočimi gospodarstvi se zelo hitro vključuje v to razvojno okolje za njihovo hitro dohitevanje razvitejšega sveta. Pri tem je zanimivo, da so države BRIK tako zelo različne in polne nasprotij po svoji razvitosti, kulturi, zgodovini, po naravnih bogastvih in znanju, hkrati pa so si tako zelo podobne po svoji viziji in strateških ciljih, pa tudi osnovnih razvojnih politikah. S paritetnimi odnosi oziroma priznavanjem globalnih cen za kapital, energijo, in surovine ter podcenjenimi plačami in režijo držav glede na raven produktivnosti in razvojne sposobnosti te družbe ustvarjajo temeljne pogoje za zdrave naložbe in stalen visok priliv neposrednih tujih naložb ter s tem za dolgoročno konkurenčen izvoz. To velja tako za izrazito delovno intenzivne proizvode in storitve, kot tudi za uvajanje programov na sodobnih tehnologijah in zahtevnejših znanjih. V tem pogledu še najbolj izstopa Rusija, ki svoj dosedanji razvoj v preveliki meri temelji na sicer uspešni energetski strategiji. Splošna razvojna nevarnost vsega tega sveta pa je previsoka stopnja korupcije. Seveda pa bodo manjše in visoko razvite družbe konsenza tudi v prihodnje za Slovenijo in podobne države še vedno najboljše ogledalo.

1.6 Jedro razvoja postaja znanje

Svet ob tehnološkem razvoju ubira različne poti razvoja. V tem procesu družbe konsenza globalizacijo nadgrajujejo v globalno odprt razvoj na znanju svojih narodov, tehnologiji, inovativnosti in konsenzu. Značilno je, da vse države BRIK, pa tudi razvojno dinamične države kot Južno afriška unija, Turčija in večina Pacifika dosledno povečujejo svoja vlaganja v celostno znanje, ki je danes še na bistveno nižji ravni kot v razvitem svetu. Bistveno pa je, da se v razvojnem pogledu sedanji svet najbolj razlikuje po tem iz katerih držav in območij odhaja znanje (brain drain), v katere države pa se znanje vrača oziroma prihaja. Med državami oziroma območji pritoka znanja so predvsem Južna Koreja, Kitajska, Indija, Brazilija, pa tudi Turčija in večina pacifiških držav med državami v razvoju, medtem ko v razvitem svetu kadre najbolj privlačijo družbe konsenza in vse bolj tudi Nemčija; sem lahko vključujemo tudi Švico, Kanado, Avstralijo in Novo Zelandijo. ZDA še vedno ostajajo država, ki je značilna po pritoku znanja. V Evropi se odtok znanja zaustavlja v Rusiji, še vedno pa se nadaljuje v vsej Južni Evropi in praktično vseh novih članicah EU. To je najbolj značilen znak neugodnega razvojnega okolja teh držav in bolehanje takih družb na področju paradigem in vrednot, ki spodbujajo razvoj na znanju, tehnološkem napredku in inovativnosti. To na žalost velja tudi za Slovenijo. To npr. zaznavajo Inštitut Jožef Stefan, univerze, pa tudi gospodarstvo; praktično vsi razvojniki nekdanjega TAM-a in Metalne delajo v Gradcu, v Avstriji so tudi skoraj vsi vrhunski varilci iz Maribora, tja odhaja tudi večina na novo izšolanih zdravnikov iz mesta ob Dravi. Ob tem pa se npr. naš Parlament in stranke na veliko ukvarjajo s svojimi nedoraslimi ponarejevalci spričeval in drugimi slepci. Med prvimi petimi temeljnimi nalogami sedanjega političnega vodstva je zagotovitev pogojev za pritok oziroma vsaj vračanje kvalitetnih kadrov v Slovenijo.

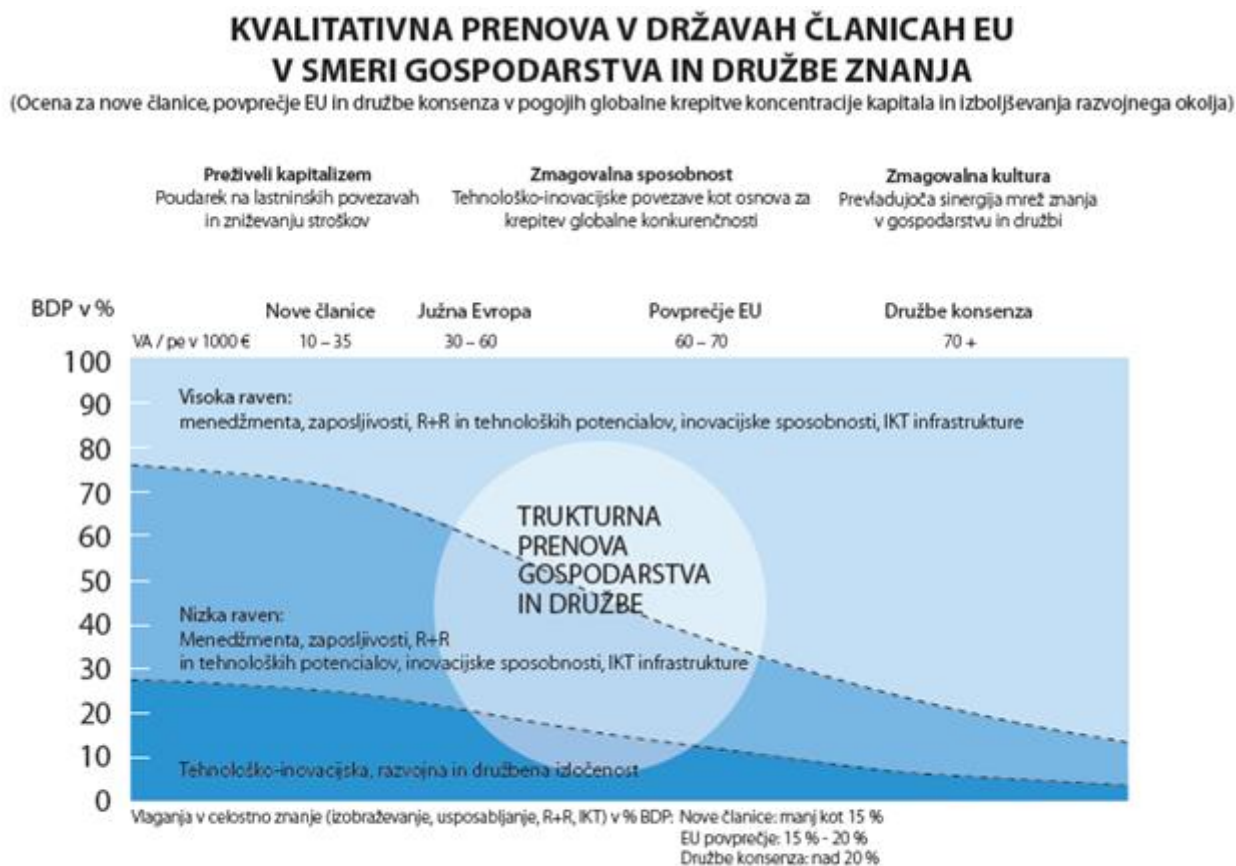
2. Gospodarska struktura EU – od globalnih liderjev do razvojnega poloma

2.1 Strateška razdvojenost EU in njen razvojni položaj

Gospodarska struktura EU, in celo znotraj evro območja, je zelo razdvojena. Veliko je govora o finančni krizi in krizi evra; osebno sem prepričan, da je finančna kriza le posledica in zunanji pojav globoke razvojne krize znotraj EU. Zato tudi ne drži stališče Komisije EU, da je kriza odnesla 10 let razvoja EU; v bistvu je odnesla predvsem nekvalitetni razvoj Evropske unije, tako kot vse dosedanje krize; in to predvsem v južnem in vzhodnem območju EU, saj je bilo prav tu največ ne kvalitetnega razvoja. Prav tako niso ob zgodovinskih razlogih glavni vzrok za sedanjo krizo velike razvojne razlike med severno in srednjo Evropo na eni strani ter južno Evropo in novimi članicami na drugi strani. Tudi v ZDA so razvojne razlike velike med državami in regijami, čeprav približno pol manjše kot v EU. Vsekakor pa so razvojne razlike neprimerljivo večje kot v EU v praktično vseh državah BRIK, pa vendar v njih, razen delno v Rusiji, sploh ni bilo razvojne krize. In končno, znotraj EU, in tudi evro območja, ne gre samo za države članice, ki so že v devetdesetih letih (pretežno skandinavske države) ali v preteklem desetletju (predvsem Nemčija in Avstrija) izvedle celovite reforme, s katerimi so zagotovile stroškovno racionalnost (vitkost – lean states) svojih držav, regij in podjetij na eni strani ter drugih, predvsem članic na jugu in vzhodu EU, ki teh reform niso izpeljale oziroma celo niso uveljavile pravne države. V še večji meri je kriza prizadela tiste članice, ki so nedosledno uvedle in izvajale norme notranjega trga EU, ter še posebno tiste, ki sploh niso uvajale sodobnega koncepta razvoja na znanju, pospešenem tehnološkem razvoju in inovativnosti v gospodarstvu, javnem sektorju in upravi.

Strukturo gospodarstev držav članic EU je smiselno deliti na tisti del z dobrim razvojnim konceptom, ki primerno vlaga v celotno znanje ter raziskave in razvoj, in obvladuje sodobne tehnologije, spodbuja inovativnost ter skrbi za visoko usposobljenost vseh zaposlenih. Ta prizadevanja zagotavljajo menedžmentu da neprestano tehnološko-inovacijsko prenavlja programe podjetij in institucij in tako krepi njihovo globalno konkurenčnost, in s tem njihovo finančno uspešnost. Najmanj razvite članice imajo komaj četrtno globalno uspešnega gospodarstva, zmerno razvite, kamor lahko uvrščamo tudi Slovenijo, okrog 50%, velike in razvite članice EU okrog 70%, ter družbe konsenza med 80% in 85% celotnega gospodarstva. Temu primeren je v različno razvitih območjih EU delež gospodarstva, ki je v finančnih, menedžerskih, kadrovskih, tehnoloških, strukturnih, izvoznih in drugih težavah. Posebno v sedanji krizi se taka podjetja praviloma ne morejo sama izkoptati iz težav brez pomoči menedžmenta uspešnih podjetij, države in bank, vključno s tujimi naložbami. Še posebno grozdi in strateška partnerstva so se ob ustreznih politikah države pokazali kot uspešen vzvod za prenovo podjetij v razvojnih težavah. Delež gospodarstva v razvojnih težavah dosega kar polovico potencialov v najmanj razvitih članicah, približno eno tretjino v zmerno razvitih (Slovenija), slabo petino v visoko razvitih, do okrog deset odstotkov potencialov v družbah konsenza. In končno, delež »umirajočega« gospodarskega potenciala v teh štirih različno razvitih skupinah članic EU znaša okrog četrtnine, okrog 15%, 10% ter samo okrog 5% gospodarstva v družbah konsenza (Grafikon 2).

Graf 2: Kvalitativna prenova v državah članicah EU

2.2 Kriza resno opozarja na zaostajanje večine EU

Prikazana struktura gospodarstva odločilno vpliva na ustvarjeno dodano vrednost na zaposlenega v različno razvitih članicah. Ne gre pa le za zelo različno višino dodane vrednosti; še pomembnejše vprašanje je dolgoročna razvojna sposobnost članic EU. Pri tem se brezposelnost, ki presega 25 milijonov aktivnih prebivalcev v EU, prepleta z nezaposljivostjo za delo na tehnološko zahtevnejših programih z vrhunskimi znanji, ki se giblje že okrog 100 milijonov aktivnega prebivalstva v EU, in se povečuje z vedno hitrejšim tehnološkim razvojem v svetu. Relativni delež nezaposljivosti narašča od razvite severne in srednje Evrope proti južni in vzhodni Evropi. Tako danes dosega brezposelnost mladih v Grčiji in Španiji že okrog 50 % generacije. Brez načrtnega dolgoročnega zmanjševanja tehnološke in inovacijske nezaposljivosti oziroma ogroženih delovnih mest, EU nima možnosti za zadržanje globalnega položaja razvojnega liderja, ali celo ne trgovinskega liderja, ter evra kot uspešne domače in svetovne valute. Temeljni problem EU je v pomanjkanju enotnega razvojnega koncepta. Tako kot so pod vodstvom Delors-a vse tedanje članice EGS in predvidene bodoče članice morale zelo dosledno uveljavljati norme notranjega trga, tako bi morale vsaj v zadnjem desetletju na že uveljavljenih normah notranjega trga vse članice pospešeno uvajati večino norm Lizbonske strategije, predvsem pa še vrednote in politike podpiranja razvoja na znanju svojih narodov, predvsem po zgledu družb konsenza, tudi članic EU. Šele sedanja kriza je npr. zdramila desetletno spanje vodstva EU, da je začelo resno razmišljati o dolgoletnem predlogu stroke, da obstoj in krepitev evra zahteva ob izvedbi ustreznih reform in spoštovanju zahtevnih norm notranjega trga, predvsem še uveljavljanje enotnejše fiskalne in razvojne politike ter višjo raven političnega konsenza med članicami EU (npr. skandinavski koncept sodelovanja). Danes Komisija EU že zahteva višjo raven kontrole pri izvajanju reform in finančne sanacije najbolj ogroženih članic; še vedno pa ne govori o enotni, ali pa vsaj enotnejši viziji, strateških ciljih in razvojnih politikah, ki bodo na celotnem območju EU, ne glede na stopnjo razvitosti, krepile kvalitativno prenovo gospodarstva in družbe.

2.3 Slovenija je zaradi napačnega dolgoročnega koncepta razklana

Iz grafikona 2 je razvidno, da je le slaba polovica slovenskega gospodarstva globalno uspešna. To so praviloma vrhunsko vodena podjetja z visoko delovno usposobljenostjo in pripadnostjo vsega kolektiva in poslujejo podobno kot globalno konkurenčna podjetja v razvitih državah; tem se približujejo tudi po ustvarjeni dodani vrednosti na zaposlenega, ki znaša med 40.000 in 80.000 € na zaposlenega. Ta del gospodarstva povečuje povprečno dodano vrednost Slovenije, ki znaša okrog 35.000 €, in zagotavlja ne le globalno odprtost naše države, ampak tudi njeno še vedno normalno delovanje. Zato ta del gospodarstva tudi v prihodnje zasluži bistveno večjo razvojno pozornost naše države kot do sedaj!

Druga polovica, t.i. »bolnega« gospodarstva, ustvarja ne le podpovprečno dodano vrednost na zaposlenega, ampak tudi pretežni delež brezposelnosti ter z javnim sektorjem in upravo skriva večino razvojno ogroženih delovnih mest v Sloveniji. Sem sodijo poleg pretežno delovno intenzivnih proizvodenj, v katerih je plenilsko lastninjenje zaradi »zniževanja stroškov« in cen teh podjetij že v devetdesetih letih opuščalo raziskave in razvoj ter usposabljanje zaposlenih. Med redkimi (Kos Marko, Stanovnik Peter,...), sem v letih 1996 – 1998 tudi osebno opozarjal na ta negativni proces, npr. v 57 strateških komentarjih v Gospodarskem vestniku. V to skupino ogroženega gospodarstva pri nas spada še večina t.i. monopolnih dejavnosti na domačem trgu in brez večjega izvoza, pogosto v sklopu tajkunsko olastninjenih podjetij, vključno z znatnim delom bančništva v pretežno domačem lastništvu.

Kaj za razvoj Slovenije pomeni financiranje lastninskih prevzemov v višini več milijard evrov samo v zadnjem desetletju, ter več milijardno kreditiranje ne kvalitetnega gradbeništva po letu 2005, kar je povzročilo še veliko finančno in razvojno izčrpavanje prevzetih podjetij in skupin, pove npr. podatek, da je sedem uspešnih podjetij avtomobilskega grozda združilo 250 milijonov evrov sredstev za raziskave in razvoj, s čimer bodo ob pomoči države skušali utrditi in izboljšati svoj razvojni položaj v nekaterih vodilnih svetovnih avtomobilskih koncernih.

Ne glede na razvoj v svetu že samo governance držav članic EU v zadnjih dveh desetletjih jasno opozarja na pozitivno ali negativno vlogo, ki jo ima država na uspešnost razvoja njenega gospodarstva.

3. Governance globalizacije in governance gospodarstva in družbe znanja

3.1 Odločilna vloga vlade in parlamenta

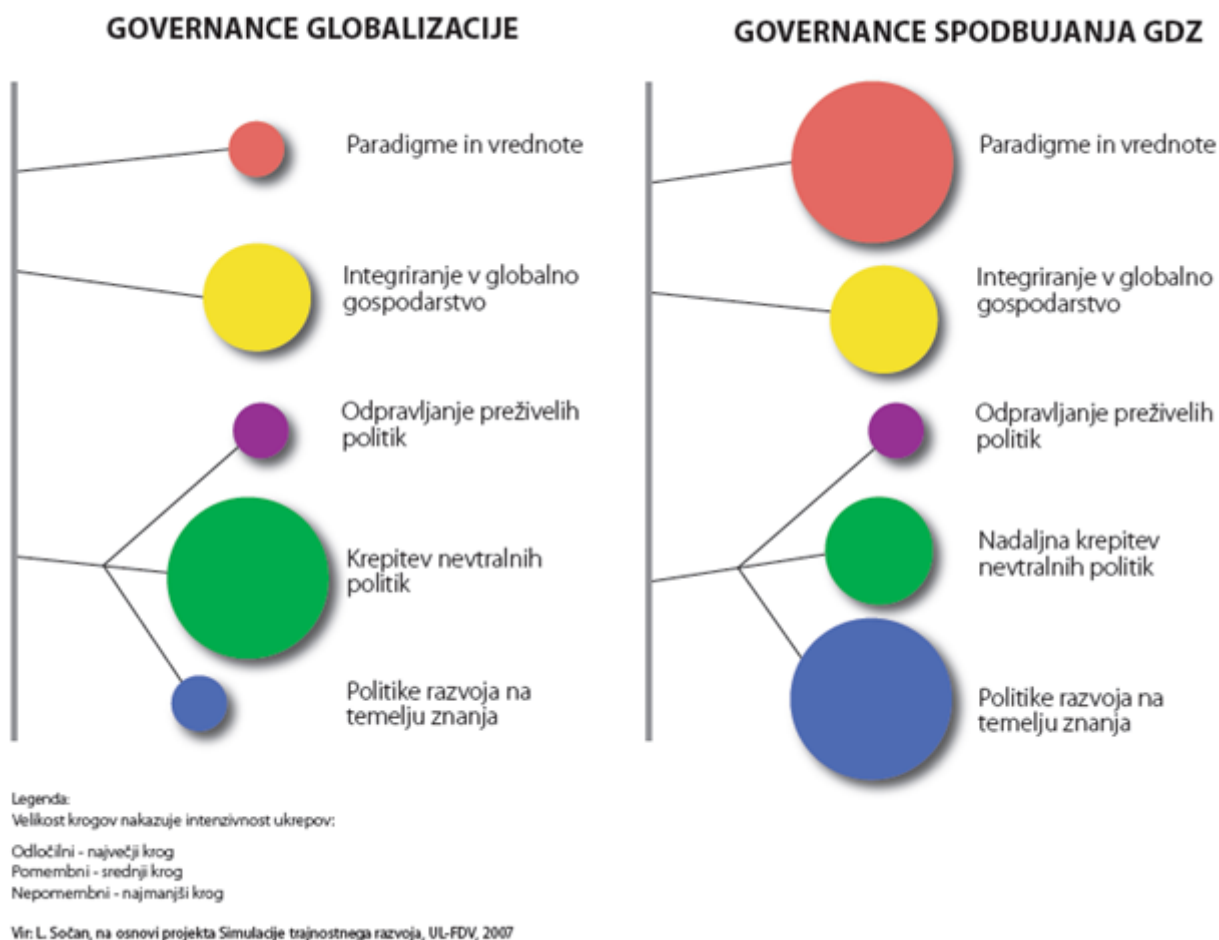
Governance kot upravljanje družbe in vodenje gospodarstva tudi v obdobju globalizacije, predvsem pa še v prehodu v gospodarstvo in družbo znanja, zelo pomembno vpliva na razvoj gospodarstva in družbe. Teza Nobelovca Simona Kuznetsa, da imajo tiste države, ki nadpovprečno vlagajo v znanje in tehnološki razvoj, razvojne prednosti pred ostalimi, še veliko bolj drži v sedanjem obdobju prehoda v gospodarstvo in družbo znanja. Prav tako drži, da so imele v vseh družbah, ki so zmogle v eni generaciji ali celo krajšem obdobju pomembne kvalitativne preнове svojega gospodarstva in družbe, odločilno vlogo njihove vlade in parlamenti; tako tudi drži, da so nosilci oblasti največji krivci za razvojno nesposobnost večine držav, tudi naše.

3.2 Governance za podporo globalizaciji oziroma gospodarstvu in družbi znanja

Na spreminjanje razvojnega sistema globalizacije v zadnjih dveh desetletjih najbolj odločilno vplivajo razvojno najnaprednejše države. Pri tem ne gre za ukinjanje globalizacije, saj ta temelji tako na informacijskih in drugih sodobnih tehnologijah, kot tudi na uvedenih svetovnih in državnih institucijah, ki zagotavljajo odprtost in konkurenčnost pri pretoku blaga, storitev, kapitala, znanja in drugih razvojnih dejavnikov. Gre pa za uvajanje vizije, strategij in politik za spodbujanje razvoja na znanju, tehnološkem razvoju in inovacijah, kot tudi sodobnih paradig in družbenih vrednot, kar z visoko stopnjo konsenza družbenih partnerjev zagotavlja tem družbam tako višjo raven globalne konkurenčnosti kot tudi v primerjavi z globalizacijo neprimerljivo višjo stopnjo humanosti odnosov v gospodarstvu in družbi; prav zaradi tega postajajo te družbe sodobni globalni razvojni liderji.

Graf 3: Governance globalizacije in spodbujanja gospodarstva in družbe znanja (GDZ)

Grafikon 3 prikazuje temeljno strukturo strateških odločitev in politik države v značilnem obdobju prevlade globalizacije ter v preobrazbi v gospodarstvo in družbo znanja, ki je zavesten dolgoročni proces uveljavljanja vizije razvoja na znanju ter ustreznih strateških ciljev države. Osnovna nosilca sta vlada in parlament ob vse višji stopnji sodelovanja z vsemi drugimi družbenimi partnerji. Ta prizadevanja lahko združimo v naslednja področja:

Paradigme in vrednote. Ta prizadevanja v obdobju izrazite prevlade neoliberalističnega koncepta globalizacije s temeljnim ciljem povečevanja profita nimajo resne osnove in podpore. Seveda ti procesi niso črno-beli. Npr. ZDA kot ključna država uvajanja in uveljavljanja globalizacije ima prav na osnovi vrhunskega inovacijskega sistema odlične osnove za spodbujanje znanja ter povezovanje znanj univerz, inštitutov in gospodarskih družb za množično nastajanje novih tehnoloških rešitev v gospodarstvu, za nastajanje visokotehnoloških podjetij v gospodarstvu in na univerzah ter prav s podporo države za temeljne tehnološke preboje ameriških korporacij na globalnem trgu. Ker dosega ZDA kritično maso znanja z elitnimi univerzami in inštituti ter razvojnimi potenciali multinacionalk, si države z manjšimi razvojnimi potenciali trudijo za vrhunsko izobraževanje in usposabljanje ter zaposljivost vsega svojega prebivalstva za delo na programih zahtevnih tehnologij in znanj. Prav zato negujejo socialno kohezijo in razvijajo konsenz vseh družbenih partnerjev ter visoko raven preglednosti razvojnih odločitev in preglednosti delitve razvojnih rezultatov med

družbenimi partnerji. Tako so se lahko prebile med vodilne države sodobnega globalnega razvoja.

Integriranje v globalno gospodarstvo ostaja eden glavnih razvojnih ciljev sedanjega časa. Čim višja je raven razvojne sposobnosti države (governmental capability), regij in podjetij, tem uspešnejši je ta proces. Prav razvojna sposobnost države v t.i. družbah konsenza npr. daleč presega rezultate ZDA na področju celostnega vlaganja v znanje svojih narodov, kot tudi na področju zadolžitve države, proračunskega deficita, do uravnotežene trgovinske bilance, kar izboljšuje razvojne možnosti družb konsenza.

Podobne razlike nastajajo tudi na področju politik krepitve globalizacije v primerjavi s politikami, ki spodbujajo uveljavljanje gospodarstva in družbe znanja. Večjih razlik ni predvsem na področju odpravljanju preživelih politik kot so količinske in carinske omejitve v mednarodni menjavi (kmetijstvo je iz več razlogov največja izjema), odpravljanje sive ekonomije, do subvencioniranja neracionalnega poslovanja. Tudi družbe konsenza, danes najbolj odprta in konkurenčna gospodarstva, si še vedno močno prizadevajo za ohranitev učinkovitega sistema odprtosti in konkurenčnosti oziroma za vzdrževanje norm notranjega trga EU, za zdravo makroekonomsko okolje ter visoko raven uveljavljanja reform za stroškovno racionalno in razvojno učinkovito državo in regije. Prav na tem področju obstaja ena ključnih razlik med članicami severne in srednje Evrope v primerjavi s članicami EU južne Evrope in novimi članicami.

Temeljna razlika med upravljanjem družbe in vodenjem gospodarstva v značilnih pogojih globalizacije in uveljavljanja gospodarstva in družbe znanja nastaja na področju podpiranja razvoja na znanju, obvladovanju sodobnih tehnologij in spodbujanju inovacij na področju celotnega ustvarjanja BDP države. Praktično vse družbe konsenza kot edine vlagajo v celotno znanje (izobraževanje, usposabljanje, R+R, IKT) nad 20% svojega BDP. Te družbe tudi celovito in skladno gradijo razvojno infrastrukturo kot jo definira Nobelovec J. Stiglitz: znanje, tehnologija, kapital, materialna infrastruktura, socialna kohezija in okolje. In končno, te države razvijajo vrhunske in učinkovite inovacijske sisteme kot temeljno osnovo njihove globalne konkurenčnosti.

3.3 Strateške razvojne odločitve

Za kvalitativne spremembe v razvoju so še posebno pomembne strateške razvojne odločitve držav in njihovo načrtno izvajanje. V tem pogledu primerjam razvojna prizadevanja Irske, Finske in Slovenije v obdobju zadnjih dveh desetletij. Kvaliteto razvojnih odločitev za uveljavitev globalne konkurenčnosti in uspešnega razvoja ocenjujem od 1 do 8, pri čemer 1 ponazarja izrazito neuspešne razvojne rezultate, 8 pa vrhunske in učinkovite razvojne rezultate.

Glavne kazalce za te države prikazujem v zaporedju Irska/ Finska/ Slovenija:

- Uveljavljanje norm notranjega trga EU oziroma odprtosti in konkurenčnosti: 8/7/5
- Preživele lastninske povezave podjetij: -3/-2/-5
- Tehnološko-inovacijske povezave podjetij: 7/8/3
- Institucionalna infrastruktura za prenos znanja in tehnologij: 6/7/3
- Inovacijski sistem: 6/8/2
- Tehnološko-inovacijska prenova gospodarstva in strukturne spremembe: 8/8/3
- Rast dodane vrednosti na zaposlenega: 8/7/3

Skupni seštevek točk za vse analizirane kazalce posameznih držav znaša: Za Irsko, ki se je v tem obdobju razvijala predvsem na osnovi tujega kapitala in tujega znanja, 59 točk. Upoštevajoč negativne špekulativne transakcije irskih bank, ki so zaradi napačnih vladnih odločitev o poroštvu bankam pripeljale to razvojno uspešno državo v srednjeročno finančno krizo, lahko skupno število točk znižamo na okrog 50. Finska se je v obdobju zadnjih dveh desetletij razvijala na izrazitem spodbujanju lastnega znanja in njegovem učinkovitem prenosu s ciljem tehnološko-inovacijske prenove svojega gospodarstva. Ocenjeno število točk znaša 65.

Slovenija se je v tem obdobju razvijala brez zadostne spodbude znanju in brez ustreznega vključevanja tako domačega kot tujega znanja. Njeno število točk komaj dosega 25; v kolikor ne bi bile reforme prejšnje vlade onemogočene z referendummi, bi njeno število točk lahko presegalo 30.

3.4 Področja trajnih prizadevanj razvojno najuspešnejših držav

Med ta dolgoročna prizadevanja sodijo predvsem: temeljito uvajanje norm Notranjega trga EU, preseganje 20% BDP za vlaganja v celotno znanje narodov (Slovenija še ni dosegla 15%), trajna krepitev zaposljivosti prebivalstva za programe zahtevnih tehnologij in znanj, pospešene strukturne spremembe gospodarstva, visoka raven socialne kohezije in konsenza družbenih partnerjev pri razvojnih odločitvah, vrhunski inovacijski sistem, zviševanje preglednosti poslovanja uprave, javnega sektorja in podjetij, zniževanje sive ekonomije in korupcije. Večina Južne Evrope in novih članic, vključno s Slovenijo, ni naredila nobenih resnih prizadevanj na teh področjih, zato so tam kjer so.

3.5 Slovenija je še vedno na začetku pomembne prenove države

Vstopanje Slovenije v generacijske reforme gospodarstva in družbe v zadnjih letih je pozitiven proces, ki pa ga izvaja z več kot desetletno zamudo. Ta prizadevanja se v sedanjih fazi nanašajo predvsem na zniževanje stroškov v javnem sektorju in upravi in so značilna v večini članic EU z visoko zadolženostjo in velikimi proračunskimi primanjkljaji. Sedanji pristop Slovenije temelji predvsem na zniževanju plač v javnem sektorju ter na zmanjševanju ravni socialne in zdravstvenega varstva, in še osebno na zniževanju finančne osnove za razvoj univerze ter raziskav in razvoja. Samo ti ukrepi še poglobljajo recesijo ter ogrožajo socialno kohezijo naroda in uspešen razvoj. Praktično vse razvitejše članice EU v sedanjem času posvečajo več pozornosti zmanjševanju bankrotov v gospodarstvu, vključno s triletnimi izredno ugodnimi krediti ECB, večji tehnološki in razvojni selekciji pri izgradnji velikih infrastrukturnih projektov ter preglednemu financiranju javnih razpisov (naročil) države (okrog 20% BDP), do osnovnih prizadevanj za spodbujanje razvoja na vse višji ravni znanja narodov, obvladovanja sodobnih tehnologij in inovacij. Prav kvalitetne univerze ter raziskave in razvoj so osnova temu procesu. Že groba primerjava z družbami konsenza pokaže, da Slovenija še zelo zaostaja ne le na področju urejenosti in učinkovitosti države. Primerjava učinkovitosti države na osnovi zadnjih podatkov IMD za leto 2011 pokaže, da so značilne družbe konsenza, članice EU, kot so Švedska, Finska, Danska, Nizozemska in Avstrija vedno v prvi četrtini vključenih držav na področjih kot so nizek delež sive ekonomije, preglednost poslovanja, odprtost gospodarstva, državna lastnina, pogoji za poslovanje podjetij, učinkovito sodstvo, socialna kohezija, odsotnost z dela, medtem ko je Slovenija po teh kriterijih v tretji ali pa zadnji četrtini zajetih držav. Ti kazalci jasno opozarjajo, da morajo učinkovite reforme vključevati tudi prizadevanja za izboljševanje razvojne sposobnosti, predvsem še uprave.

3.6 Rezultati strateških prizadevanj države – primer Finske in Slovenije, 1990 – 2010

Za izostritev razumevanja strateškega razvoja dajem primerjavo med Finsko in Slovenijo v zadnjih dveh desetletjih: Npr. leta 1990 sta bili Slovenija in Finska v podobnem razvojnem položaju; obema se je sesulo nad polovico trga tedanjih Jugoslavije oziroma SZ. Slovenija je bila močnejša v izvozu, Finska pa na področju celostnega znanja (izobraževanje, usposabljanje, R+R, IKT). Finska je do sprejema v EU leta 1995 dosledno uveljavila norme notranjega trga EU ter s sodobnimi in učinkovitimi reformami makroekonomsko uredila državo. Z vrhunskim inovacijskim sistemom je pospešeno krepila razvoj na lastnem znanju ter s politikami, podprtimi s finančnimi spodbudami, in z medsebojno usklajenimi institucijami na ravni države, gospodarstva ter univerze in znanosti v dobrem desetletju tehnološko-inovacijsko prenovila večino svojega gospodarstva in javnega sektorja ter se uvrstila med današnje najbolj konkurenčne države – med sodobne globalne razvojne liderje. Slovenija v dveh desetletjih ni dosledno izvedla niti prve naloge (pravna država, korupcija, siva ekonomija itd.), kaj šele da bi uveljavila učinkovite reforme ter razvojno učinkovit inovacijski sistem za podporo tehnološko-inovacijski prenovi gospodarstva in družbe! Njena sedanja dodana vrednost na zaposlenega je daleč pod polovico finske.

3.7 Inovacijski sistem

Finska, s ciljem razvoja na lastnem znanju, je zgradila po mojem razumevanju najbolj učinkovit inovacijski sistem na svetu (še boljši od ZDA). Temelji na trajni krepitvi znanja vsega naroda, na obvladovanju sodobnih tehnologij (npr. High Technology Finland) ter podpiranju inovativnosti na vseh področjih ustvarjanja BDP; sprejel ga je parlament. Na tej osnovi je bila naloga vlad, da uveljavijo ustrezne razvojne politike, jih financirajo oziroma sofinancirajo, ter izgradijo kompatibilno institucionalno infrastrukturo države in regij, gospodarstva, univerze in znanosti, do civilne družbe. S temi politikami, sofinanciranjem in institucijami Finska dolgoročno vse bolj krepi znanje ter povezuje tehnološki razvoj podjetij, univerz, inštitutov, do virov iz tujine na tisočeri R+R projektih podjetij za tehnološko-inovacijsko prenovu gospodarstva, rast njegove konkurenčnosti in dodane vrednosti, spodbuja množično nastajanje visoko tehnoloških podjetij v gospodarstvu in na univerzi ter skrbi za tehnološke preboje te države na temeljnih tehnoloških področjih. To jo je v poldrugem desetletju pripeljalo med sodobne globalne razvojne liderje. Podobno velja za vse druge družbe konsenza.

4. Krepitev sinergije med prizadevanji države in menedžmenta

4.1 Spreminjanje razvojne konkurenčnosti

Obrazložitev grafikona 4: Temeljna krivulja ustvarjanja dodane vrednosti na zaposlenega poteka od najmanj razvitih do najbolj razvitih držav (po M. Porterju). Michael E. Porter je strnil razvojne spremembe v naslednje štiri značilne razvojne stopnje:

Stroškovno konkurenčnost, ko mora nerazvita država brez ustreznih znanj ter tehnoloških in inovacijskih sposobnosti na svetovnem trgu tekmovati predvsem v delovno intenzivnih proizvodih in storitvah v nizkih cenovnih razredih, in to z najnižjimi plačami in najnižjo režijo države (cenene države).

Investicijsko konkurenčnost, ko morajo države s ciljem prehoda v gospodarsko in družbeno razvitost ustvariti sodobno materialno infrastrukturo, ter ustrezno infrastrukturo institucij za razvojno učinkovito državo s pospešenim razvijanjem znanja, tehnološkega napredka in inovacij. Celo države z najvišjo stopnjo varčevanja kot npr. Singapur in Kitajska z okrog 50% BDP (Slovenija je nekje v sredini z okrog 25%), v tem stadiju razvitosti potrebujejo velik pritok neposrednih tujih naložb – predvsem v kapitalno zahtevno materialno infrastrukturo, pa tudi v tehnološko prenavo gospodarstva. Zato so tako pomembni globalni naložbeni kriteriji takih držav.

Inovacijska konkurenčnost zahteva ne le vrhunski menedžment za tehnološko zahtevne programe z vrhunskim znanjem, ampak v enaki meri tudi governance z razvojno zasnovanim javnim sektorjem in upravo za spodbujanje razvoja na znanju, tehnološkemu razvoju in inovacijah. Učinkoviti inovacijski sistemi družb konsenza (pa tudi ZDA) so primer inovacijsko in razvojno usmerjene strukture institucij države, gospodarstva in civilne družbe.

Za četrto fazo razvojne konkurenčnosti je značilno predvsem izredno povečano globalno investiranje akumuliranega kapitala pretežno razvitih držav. Osnovni cilj tega procesa je bil v povečanju dobičkov kapitala na globalni ravni; imel pa je dve glavni usmeritvi: gospodarske naložbe so bile pretežno usmerjene v neposredne tuje naložbe, s katerimi se je okrepila predvsem razvojna moč držav BRIK, medtem ko so bile finančne naložbe izrazito špekulativne in so s finančnim zlomom in sedanjo krizo močno oslabile prav razviti svet.

Prav razvojna nesposobnost slovenskih vlad in parlamentov je v največji meri prispevala k dosedanjemu izoblikovanju dveh različno uspešnih skupin podjetij in institucij v gospodarstvu z izrazito različno višino ustvarjene dodane vrednosti na zaposlenega. V prvo skupino sodijo politično neodvisna, globalno konkurenčna in praviloma sodobno tehnološko-inovacijsko prenovljena podjetja z vrhunskim menedžmentom in ustvarjeno dodano vrednostjo med 40 - 80.000 evri na zaposlenega. V drugo skupino se uvršča večina podjetij, ki jih je najpogosteje lastninsko-finančno, raziskovalno, kadrovsko in programsko pohabil lastninski kapitalizem, ki so ga podpirale vse dosedanje slovenske oblasti – od certifikatov do tajkunstva. Ta je bil, in je praviloma še vedno povezan s pretežno političnim in praviloma neuspešnim vodenjem, slabimi strateškimi odločitvami, z visokim deležem neusposobljenih delavcev za zahtevnejše programe, z množico ogroženih delovnih mest, z izgubami ter s podpopprečno dodano vrednostjo na zaposlenega.

Slovenija ne more ne konkurenčno ne socialno preživeti v fazi stroškovne konkurenčnosti, saj ne more znižati plač daleč pod sedanjo minimalno plačo, obenem pa že ima drago in premalo učinkovito državo. Da bo uspela v naložbeni konkurenčnosti bo morala ob reformah še posebno prilagoditi sedanje nepregledne in stroškovno nerealne naložbene kriterije (ne samo TEŠ6) globalnim za izgradnjo kapitalno zahtevne materialne infrastrukture. Enako velja za javne razpise. Take naložbe bo treba oplemenititi s pritokom tujih naložb. Za uspešno vstopanje v inovacijsko konkurenčnost pa bo morala Slovenija razviti spodbudno okolje za lasten razvoj znanja in ga s prefinjeno izbiro tujih strateških partnerjev vgrajevati v tehnološko-inovacijsko prenavo večine gospodarstva in celotne družbe. Irska in Finska sta tu

še vedno državi z najboljšimi praksami na tem področju. Tudi Avstrija v tem pogledu ne zaostaja veliko.

4.2 Nevarno razdvajanje EU

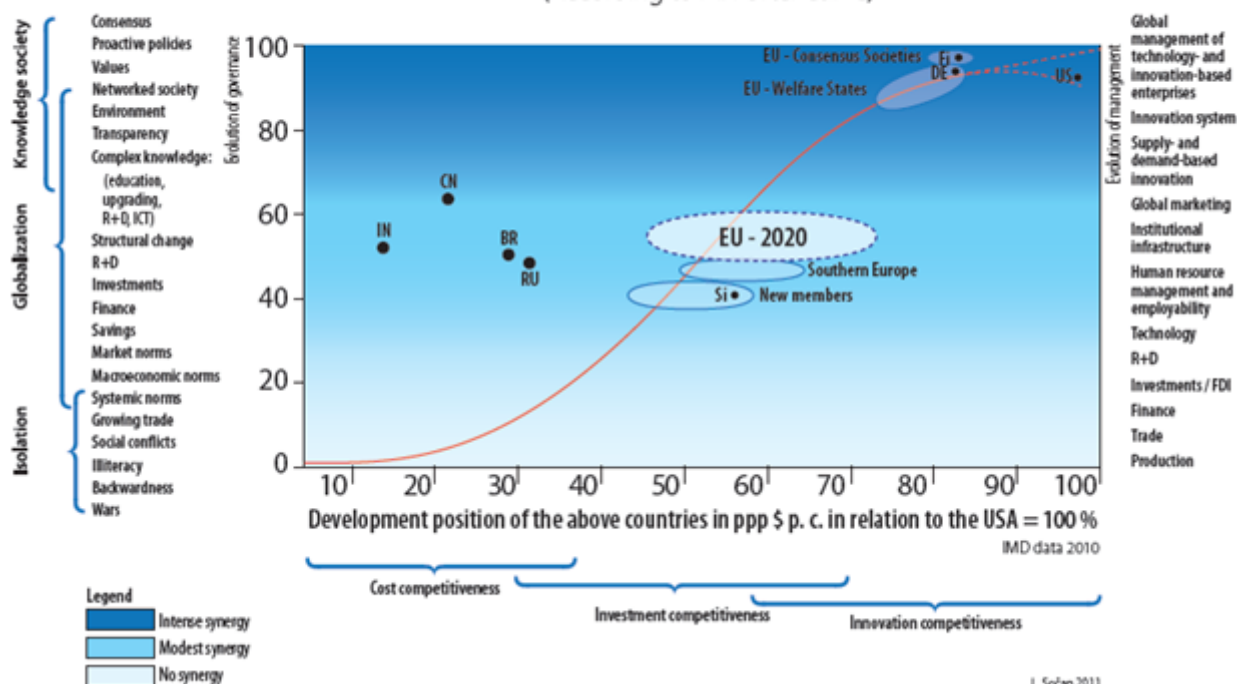
Leva letvica grafikona 4 prikazuje governance države, ki vpliva na kvaliteto njenega razvoja in je hkrati posledica njene razvitosti. Zajema vzvode oblikovanja osnov za sodobno ureditev države, vzvode za uvajanje globalnih norm odprtosti in konkurenčnosti, do vzvodov za kvalitativno prenovo držav v gospodarstva in družbe znanja. Desna letvica prikazuje evolucijo menedžmenta, od opravljanja temeljnih funkcij poslovanja podjetja, prek pospešenega tehnološkega razvoja, upravljanja s človeškimi viri, do vzvodov za krepitev inovativnosti ter vodenja tehnološko in inovativno zasnovanih podjetij (Primer desetih najbolj inovativnih korporacij v svetu med velikimi in npr. Pipistrel med majhnimi podjetji). Spodnja letvica poleg treh značilnih oblik globalne konkurenčnosti prikazuje še stopnjo razvitosti, merjeno z BDP (ppp) na prebivalca v odnosu do ZDA v letu 2010. Na krivulji so obeležene štiri skupine držav članic EU: med vrhunsko razvitimi so družbe konsenza, katerim se približujejo države blagostanja z vodilno Nemčijo. Med zmerno razvitimi pa so države južne Evrope in nove članice. Še okrog leta 2000 so si te štiri skupine članic EU sledile v zaporedju s podobnimi presledki, danes pa so se strnile v prvo skupino razvojno uspešnih družb severne in srednje Evrope ter drugo skupino z razvojno problematičnimi družbami južne in vzhodne Evrope. Poglobljanje tega stanja bo v prihodnje ogrozilo tako evro kot tudi cilje EU, da ohrani ali celo utrdi položaj globalne trgovinske, proizvodne, tehnološke, družbene in politične velesile. To nakazuje tudi aktualni strateški dokument »EU – 2020«, ki po svojih razvojnih vzvodih pomeni le posodobitev norm notranjega trga EU iz leta 1990 in zaostaja tudi za normami Lizbonske strategije iz leta 2000. Zato je »EU – 2020« razvojno preživel dokument, ki temelji predvsem na ustvarjanju pogojev za kapitalsko povezovanje brez načrtnega razvijanja vzvodov za krepitev znanja, tehnološkega razvoja in inovacij v vseh članicah EU. Ob tem razvojni vzvodi (strategije in politike) držav BRIK že v sedanjem času (večina kazalcev IMD, 2011) prehitujejo razvojne vzvode manj razvitega dela EU. Nesposobno vodenje EU v preteklem desetletju se kaže predvsem v tem, da v primerjavi s strateško jasnim vodenjem v obdobju uvajanja norm notranjega trga in nastajanja EU pod vodstvom Delors-a, v sedanjem času EU sploh ne uveljavlja norm za prehod celotnega območja EU med gospodarstva in družbe znanja. Celo kapitalsko in finančno okolje ni usklajeno, saj je bila npr. Grčija v zadnjih letih največji kupec prodanega orožja iz Nemčije (13%) in Francije (10%), ob povsem jasnih dokazih njene plačilne nesposobnosti in pogrezanje v prezadolženost in nesprejemljive proračunske primanjkljaje, kar morajo danes reševati vse članice EU/p>

4.3 Razvojna sinergija

Grafikon 4 dokazuje, da bolj kot države (lahko tudi širše integracije: npr. uspešno uvajanje norm notranjega trga EU, ali pa neuspešno uvajanje norm Lizbonske strategije) uvajajo governance, s katerim uveljavljajo razvoj svojega gospodarstva in družbe na celotnem znanju, sodobnem tehnološkem razvoju in spodbujanju inovativnosti, boljše pogoje ustvarjajo za menedžment, ki je osnovni nosilec tehnološko-inovacijske preнове podjetij in ustvarjanje novih podjetij. Enako velja tudi za javni sektor in upravo.

Graf 4: Sinergija vladnih in menedžerskih prizadevanj za promocijo razvoja

SYNERGY OF GOVERNMENTAL AND MANAGEMENT EFFORTS TO PROMOTE DEVELOPMENT Advancing and lagging-behind countries and country groups (According to M. Porter curve)

V tem procesu z razvojem narašča vzajemnost medsebojnega učinkovanja vladnih ukrepov in vodenja gospodarstva:

Na ravni stroškovne konkurenčnosti težko govorimo o medsebojni sinergiji; bistvena pomoč podjetjem, ki jo lahko zagotavlja država je v tem, da ni stroškovno potratna, da zagotavlja osnovne pogoje za splošno šolanje in usposabljanje prebivalstva, in je v notranjih odnosih učinkovita ter v mednarodnih odnosih kooperativna.

Na ravni zmerne gospodarske in družbene razvitosti in vključenosti v globalno gospodarstvo pa država že lahko bistveno pripomore k izoblikovanju »winning performance« vse večjega dela podjetij, in to predvsem s kvalitetnim visokim šolstvom, spodbujanjem raziskav in tehnološkega razvoja, do motiviranja inovativnosti v gospodarstvu, javnem sektorju in upravi. Hkrati pa je ta proces povezan reformami javnega sektorja in uprave, s čimer racionalnejši negospodarski sektor prispeva k zniževanju stroškov podjetij na eni strani ter na drugi strani z ustreznimi strateškimi odločitvami in razvojnimi ukrepi zagotavlja uspešen razvoj. Oba, med seboj usklajena procesa prizadevanj države in menedžmenta, zvišujeta globalno konkurenčnost gospodarstva.

In končno, na ravni inovacijske konkurenčnosti oziroma uveljavljanja gospodarstva in družbe znanja, vodstvo držav ali tudi širših regionalnih skupnosti kot je npr. Skandinavija, uveljavlja paradigmo razvoja na visoki ravni znanja vseh prebivalcev, na nadpovprečnih prizadevanjih za obvladovanje in uvajanje optimalnih sodobnih tehnologij, in končno vsesplošnem motiviranju inovativnosti. Za te države je značilno, da izoblikujejo učinkovite inovacijske sisteme, s katerimi ne le povečujejo različna znanja in usposabljanja na vseh ravneh, ampak

predvsem povezujejo znanja in tehnološke ekspertize univerz, inštitutov, podjetij, civilne družbe (mreže znanja) v množico učinkovitih tehnološko –inovacijskih rešitev podjetij in množičnega nastajanja visoko tehnoloških podjetij znanja v gospodarstva in na univerzi in inštitutih. To so osnove za trajnostno naravnano kvalitativno prenovo gospodarstva in družbe. Razvoj na osnovi znanja se uveljavlja kot ena temeljnih vrednot družbe in gospodarstva in »winning culture« pomeni kulturo reševanja vseh razvojnih in drugih vprašanj z znanjem. Tako razvojno okolje ustvarja pogoje za sinergijo inovativnosti na osnovi vrhunske usposobljenosti podjetij (supply-based) z »demand-based« inovativnostjo na osnovi vrhunske usposobljenosti poslovnih partnerjev, kupcev, prebivalstva, mrež znanja in države v interaktivnem povezovanju. Na tej osnovi nastaja visoka stopnja sinergije medsebojnih razvojnih vzvodov in ukrepov, ki jih omogoča usklajeno sodelovanje med državo in vrhunskim menedžmentom podjetij, pa tudi z drugimi družbenimi partnerji.

Literatura

- Friedman Thomas L. (2005,2006): The World is Flat: Penguin Books
- IMD (2009; 2010; 2011): IMD World Competitiveness Yearbook. Institute for Management Development, Lausanne
- H.S.Rowen, (2007): Making I T. Stanford University, 2007
- Sočan Lojze (2008): "EU in the Global Context – a Developmental Approach", v J. Langer, ed.: "Forces Shaping the EU", P. Lang Verlag, Frankfurt, 2008
- Sočan Lojze et al. (2003, 2004): Simulacije trajnostnega razvoja / Simulations of Sustainable Development. Poročili št. 2 in 3, FDV, Ljubljana.
- Sočan Lojze et al. (2005): Inovacijsko okolje za prehod v gospodarstvo in družbo znanja. FDV. Ljubljana
- Stiglitz Joseph E. (1997): The Role of Government in Economic Development. M. Bruno, B. Pleskovic (eds.): Annual World Bank Conference on Development Economics. World Bank, Washington.
- Radermacher Franz J.: Balance or Destruction, Oekosoziales Forum Europa, Vienna, 2004
- Strategies for Research and Education at Uppsala University 2009 – 2012, University Uppsala, 2007
- The European House, Creating Value for Europe, European Companies and Institutions, 2004
- Tschirky Hugo: Technology and Innovation Management on the Move. Verlag für Industrielle Organisation, 2004.
- Sočan Lojze: »Qualitative transformation into a knowledge-based economy and society«, v poročilu št. 4: Europe after Lisbon, European Support Centre of the Club of Rome in cooperation with the Slovenian EU-Presidency, Dunaj/Ljubljana 2008
- Sočan Lojze: Univerza v prehodu v gospodarstvo in družbo znanja, Založba UL, 2009
- European Innovation Union Scoreboard; EC.; February 2010
- OECD Economic Surveys Slovenia February 2011.; OECD Publishing; 2.2011
- Poročilo o razvoju 2011; UMAR; 2011
- Sočan Lojze: O programu izhoda Slovenije iz krize, Delo P+D, 2.4.2012
- New Nature of Innovation, OECD; Ministry of Employment and Economy Finland, 2009
- EU, OECD: Pregled ukrepov in reform za izhod iz finančne in ekonomske krize – po državah; prevod MF, 2012

O avtorju

Dr. Lojze Sočan, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Slovenija. E-naslov: lojze.socan@fdv.uni-lj.si